

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Тереверзи Ірини Михайлівни «Загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської діяльності», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 — теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень

Актуальність означеної теми дисертаційного дослідження І.М. Переверзи нині *І*: очевидною — насамперед, з огляду на те, що нещодавно Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Конституції України (в частині судочинства)», і в цьому законі містяться положення, які безпосередньо стосуються питань організації та функціонування інституту адвокатури у нашій державі. Цей закон (а також прийняті раніше Закони «Про судоустрій і статус суддів» та «Про адвокатуру і адвокатську діяльність») зумовили необхідність неабиякої трансформації функціонування й подальшого розвитку вітчизняної адвокатури, а також доступу до неї.

Навіть однієї цієї обставини, вочевидь, цілком достатньо, аби визнати дослідження. І.М, Переверзи вельми своєчасним (навіть незважаючи на те, то загалом із загальнотеоретичних проблем правового статусу і діяльності адвокатури в Україні вже були захищені не тільки кандидатські, але й докторські дисертації - зокрема, Т.В. Варфоломєєвою, О.Д. Святоцьким та й нині в Україні готуються нові докторські дослідження зазначеної надзвичайно важливої соціально-правової інституції — в Одесі (Аракелян), в Харкові (Ільчнк), в Києві (Сшітоцька),

Переконливим свідченням актуалізації означеної проблематики є й помітна активізація у вітчизняній юридичній періодиці фахових дискусій щодо сучасного стану й неабияких проблем у функціонуванні вітчизняної адвокатури, перспектив їх розв'язання та її подальшого розвитку.

Здобувачка, опрацювавши значний обсяг нормативно-правових джерел, спеціальної наукової літератури (у тому числі зарубіжної) та скориставшись різними адекватними дослідницькими методами, спромоглася сформулювати

низку нових, а також оновлених висновків і положень за темою дослідження (с. 9-1 і). Не вдаючись тут до їх повного відтворення, зауважу, що більшість з них видаються достатньо обґрунтованими — саме з огляду на вагому інформаційну (джерельну та методологічну) базу.

Окремо заслуговує на увагу питання про науково-галузеву належність цієї дисертації. Попри те, що це дослідження Г.М. Переверзи стосується лише однієї соціально-правової інституції (назва якої — «адвокатура» міститься в офіційному найменуванні наукової спеціальності 12.00.10), воно тим не менш виконано у загальнотеоретичному аспекті, з загальноправових позицій. Зокрема, адвокатура та адвокатська діяльність проаналізовані у різних правових системах (тобто на вельми широкому рівні), в усіх модусах (площинах) їх існування, крізь призму усіх існуючих, нині їхніх різновидів і моделей. Саме така всебічність дослідження як адвокатури, так і адвокатської діяльності підносить його на рівень предмета загальної теорії права та держави. Можна стверджувати, що саме в гранично узагальненому характері дослідження Г. М. Переверзи полягає його наукова цінність, корисність для загальнотеоретичної юриспруденції, а також методологічна цінність для галузевих юридичних наук, та й, зрештою, правового регулювання адвокатури й адвокатської діяльності.

А тому обговорюване дослідження відповідає заявленій здобувачкого спеціальності 12,00.01. Дисертація Г.М. Переверзи зосереджена на аналізі саме загальнотеоретичних правових проблем адвокатури в Україні. І власне загальнотеоретичність цього дослідження сама по собі становить одну із характеристик його наукової новизни. Його предмет становлять не окремі, а усі без винятку напрямки форм адвокатської діяльності в цілому, в комплексі. До цього предмета віднесено не тільки адвокатуру саму по собі, але її її неодмінні соціально-правові зв'язки з іншими соціальними та державними інституціями.

Загалом же можна констатувати, що в результаті дослідження здобуванні вдалося досягти його мети.....визначити загальнотеоретичні підходи до

моделювання адвокатської діяльності та виявити особливості їх становлення і функціонування.

Основні положення кандидатської дисертації Т.М. Переверзи знайшли достатньо повне відображення в її самостійних наукових публікаціях.

Автореферат цієї дисертації відповідає її змісту. Дисертація написана грамотною мовою, зміст її викладений логічно й послідовно,

Незважаючи на достатню обґрунтованість більшості висновків дослідження, ознайомлення з авторефератом дозволило виявити і низку дискусійних положень, а також таких, які потребують додаткового пояснення під час захисту дисертації. А саме:

I. Визначаючи мету дослідження, здобувачка вказує на те, що її мета полягає у *«комплексному вивченні загальнотеоретичних підходів до моделювання адвокатської діяльності та виявленні особливостей їх становлення та функціонування-»* (с. 6). А як об'єкт цього дослідження розглядається *«адвокатура, як соціально-правовий інститут»* (с. 7).

Не зовсім зрозуміло, чому, нібито вивчаючи у роботі інститут адвокатури (об'єкт), автор у меті дослідження прямо вказує на необхідність вивчення загальнотеоретичних підходів не до моделювання цього інституту, а до моделювання адвокатської діяльності.

Поняття «адвокатура» й «адвокатська діяльність», вочевидь, не є тотожними. На користь цього висновку свідчить навіть назва відповідного Закону України - «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», У ньому поняття «адвокатура» розглядається як недержавний самоврядний інститут, який складають всі адвокати України, що мають право здійснювати адвокатську діяльність (ч. 1-2 ст. 2 цього Закону).

Натомість, поняття «адвокатська діяльність» розуміється у вказаному Законі як «незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту» (п. 2 ст. 1),

З огляду на вказане навряд чи можна вважати, що об'єкт дослідження І.М. Переверзи визначила досить коректно.

Крім того, предмет дослідження здобувачка ототожнює з незрозумілих причин з назвою своєї теми, вважаючи таким предметом «загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської діяльності» (с. 7). Видається, що з огляду на формулювання мети дослідження, до якої віднесено як вивчення цих підходів, так і виявлення деяких їх особливостей, «загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської діяльності» могли би розглядатися саме як безпосередній об'єкт дослідження, але аж ніяк не як його предмет (під яким традиційно розуміються певні закономірності, властивості, особливості об'єкта пізнання).

Мабуть, коректніше визначати об'єктом дослідження адвокатську діяльність (загальний об'єкт), або моделювання такої діяльності (родовий об'єкт), або ж, як зазначалось,.....загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської діяльності (безпосередній об'єкт дослідження). А відтак, предметом можна вважати особливості становлення та функціонування вказаних підходів,

2. У продовження наведених вище міркувань зауважу, що у кожній структурній частині роботи здобувачка. прямо зазначає, що вона досліджує «особливості правових моделей інституту адвокатури та адвокатської діяльності», виокремлює розбіжності, які «стали основою для визначення правових моделей інституту адвокатури та адвокатської діяльиосп» (с. 5-6), а не тільки моделі останньої. Тобто у роботі мова йде не лише про адвокатську діяльність та її моделі (що передбачає сама назва теми дослідженім), але й про моделі адвокатури як соціального інституту. Про це свідчить і виклад підрозділів 1.3, 1.4,3.!,

Можливо, таке розширення проблемного поля теми дослідження і має певний сенс, який, однак, неочевидний і потребує додаткового пояснення під час захисту.

3, Аналіз завдань дослідження і відображення результатів їх виконання у «Висновках» роботи дозволяє встановити, що, формулюючи останні, здобувачка надмірно захопилася розкриттям результатів виконання одних

завдань (а саме: виявити потенціал методу правового моделювання у дослідженні адвокатської діяльності - сформулювати основні підходи до типологізації адвокатської діяльності на підставі відповідних критеріїв..... висновок №2; проаналізувати зміст суб'єктивного, інституційного, функціонального підходів до моделювання адвокатської діяльності, виявити особливості кожного з них (висновки №1-10 (с. 194-201), внаслідок чого залишилися, так би мовити, обділеними належною увагою інші завдання (такі, як от: визначити методологічні основи дослідження інституту адвокатури та типологізації моделей адвокатської діяльності; проаналізувати категорії «модель», «правова модель», «юридична конструкція», «критерій» стосовно адвокатської діяльності; сформулювати поняття «правова модель адвокатської діяльності» та визначити послідовність етапів моделювання адвокатської діяльності; охарактеризувати правові моделі адвокатської діяльності, які сформувалися відповідно до різних правових традицій; визначити основні моделі адвокатської діяльності в Україні).

4. Певні зауваження зумовлюють і виділені здобувачкою підходи до моделювання адвокатської діяльності, 'Так, автор визначає суб'єктний підхід «як такий, що відображає якісні риси суб'єкта, який здійснює правовий захист клієнта» (с, !0). Проте, для прикладу, описуючи «статусні моделі надання правової допомоги» (с, 101), здобувачка вказує, що вони зумовлені, зокрема, «особливостями гонорарно-договірної практики». Видається, ідо такі особливості можуть характеризувати не стільки якісні риси суб'єкта, скільки кількісні показники виміру результативності його роботи.

5, Як відомо, в останні роки, особливо нині.....у зв'язку із проектуванням змін до Конституції України - помітно активізувались дискусії стосовно оптимізації функціонування вітчизняної адвокатури (насамперед у зв'язку із здійсненням судочинства). Це, як ніколи раніше, актуалізувало потребу у розробці відповідних пропозицій, в участі у відповідних дискусіях тощо. Однак у дисертації І. М. Переверзи відсутні пропозиції такого роду, що, безперечно, зменшує практичну значимість її дослідження. Гадаю, що й серед завдань цього

дослідження мало би бути формулювання законпроектних пропозицій стосовно оптимізації правового регулювання адвокатури, та адвокатської діяльності, в Україні (тим: більше, що оцінка вітчизняної адвокатури крізь призму сконструйованих у дисертації численних різноманітних моделей вважалась здобувачкою необхідною). На жаль, означеного завдання здобувачка перед собою не ставила.

Висловлені зауваження не применшують значення і обґрунтованість окремих елементів наукової новизни проведеного дослідження та є орієнтованими, зокрема, на врахування здобувачем у його майбутній науковій роботі. Дослідження І.М. Переверзи є завершеною самостійною роботою, в якій міститься вирішена важливого науково-практичного завдання: визначення загальнотеоретичних підходів до моделювання адвокатської діяльності та виявлення особливостей їх становлення та функціонування. За кваліфікаційними ознаками це дослідження загалом відповідає: тюрмам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013р. №567, а її авторів - Ірині Михайлівні Переверзі..... за результатами публічного захисту може бути присуджений науковий ступінь кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 — теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень.

Офіційний опонент—

доктор юридичних наук,

професор кафедри, теорії та філософії права

Львівського національного університету

імені Івана Франка

06.07.2016

Підпис професора П.М. Рабіновича засвідчую.

Вчений секретар

Львівського національного університету

імені Івана Франка

П. М. Рабінович

О.С. Грабовецька